

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 30.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Преплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

ЗАГРЕБАЧКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ко је пажљивим оком посматрао рад и напредак хрватског народног позоришта, мора признати, да се, до душе, много шта радило, али веома мало *привредило*. Код сваког замашнијег рада, а то је свакако рад позоришни, ваља пазити на две цели: реалну и идеалну. Реална или практична цел позоришта је, да буде пуна благајна или да бар приход подмири расход, а идеалну и вишу цел постићи ће позориште, ако својеким радом привреди и за будућност, да бар донекле задовољи наду и очекивање, што но га сваки искрени родољуб гаји према уметничком заводу у домовини. Лањске се године, до душе, умалио мањак за неколико тисућа, али тај делимичан успех практичнога рада постигнут је на *штету добра укуса и морала уведењем фриволне оперете и на штету ваљане драме и опере*. Ми смо течајем целе године истицали, да наша позоришна управа превелику пажњу посвећује оперети, а занемарује драму и оперу. Тако је изнела две нове оперете: „Шишмиш“ и „Панзионат“, а од опера само једну: „Гваранац“. Све представе оперета текле су глатко и прецизно, доказ, да их је управа особитом тачношћу дала увећати, док су представе драма биле слабе, осим ретких изнимака, а представе опера осим „Фауста“ по први и други пут генералне пробе. Осим споменутих нових оперета певале су се све оне старе шампањске и пијане офенбахове и сипеове карикатуре, које су већ давно изгубиле право јавности на честитим позорницама.

Кад је говор о лошем укусу и неморалу, што но се приказивањем и певањем таквих опе-

рета шири у свету, ваља нам само пажљивом учинити нашу позоришну управу на „Одговор позоришнога пододбора на извештај владина извештеља“ од 1. новембра 1876, који је спис с покојним Шеноом, и сам садашњи управитељ потписао. У том спису вели се о оперети: „Оперете немају никаква уметничка карактера“, „плодови уметничке дегенерације“. Препоручујемо јој и ово место из истога списка: „Никад управа народног овог завода не сме бити с пукe спекулације службеницом оних позоришних лудорија, које се данас износе на даске под образином уметности“.

Управо нам је за чудо, како се назори позоришног управитеља на један пут променише, па му је сада оно „уметност“, што му некада не имађаше „никаквог уметничког значења“, а што онда беше „плод уметничке дегенерације“ и „лудорија“, то му је на један пут постало правим бисером, који он тако често показује лакоумном загребачком опђинству. Tempora mutantur, а с њима и вредност карикатурних оперета у очима наше позоришне управе.

Али вели нам се, да представе оперета дају најповољнији „maximum“ у благајни, дакле да се овај завод, који је са самом драмом и опером велики дефицит имао, на неки начин издржава оперетом.

Ако је то збиља тако, а нека господа тврде да је заиста тако, онда је срамота по хрватску драму и оперу, да су на тако ниске гране спале, па се даду хранити од фриволних „плодова уметничке дегенерације“, „лудорија“, карикатура офенбахових, сипеових и штраусових.

(Свршиће се).

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Поштењаци, шаљива игра у 4 радње, написао Т. Баријер и Е. Капанди, превео Јован Хапић, приказана на нашој позорници, у уторак 6. марта о. г.)

Богат негдашњи трговац Пепоне, г. *Ружкић*, има две кћери на удају на нашло се и таквих, који их просе; тако старију Емелину (гђа *Лукићка*) проси Анатол Масан, (г. *Л. Станојевић*) а млађу Евђенију (гђца *Л. Петровићева*), просе родитељи Дифуре и Дифуревица за сина мазана, Раула (г. *Барбаркић*). Старија Пепонетова кћи Емелина, воли и љуби сликара Октава Делкроа, (г. *Димитријевић*), а млађа је још млада, те не воли још никога. Пепоне је био трговац па много шпекулира, и са кћеркама, особито са старијом: час би је дао Анатољу, јер је богат, час Октаву, јер је једини наследник милионара ујака Вертилака; он се поводи за оним, који је богатији и цела игра износи нам, како се не зна Пепоне да одлучи, док га напоследак Октав са Емелином и Баскуром нешто не преварише, а главно је, што Пепонету имање пропаде, те кћер Емелину даде сликару Октаву а млађу — сликару Едгару, и то сасвим изненада.

Пепоне се износи као човек грамзљив а с друге стране штедљив, јер би добро да уда кћери, а да не да много мираза, и у почетку изгледа, као да ће кћери учинити што он хоће, јер их много и не пита, већ се погађа са просиоцима; изгледа као да ће девојке бити жртве, међутим он страда, казна га постиже за оно, рецимо, тровање, удајући кћери своје, и старија кћи полази за оног, ког воли и љуби а и млађа је осетила наклоности према сликару Едгару.

Није Пепоне једини отац, који бира бољу прилику, да дете удоми, има тога доста, само што је Пепоне у томе и шпекулант, а родитељу треба да је милија срећа детета него имање своје, зато и страда Пепоне — предмет је дакле добар за шаљиву игру, а и изведена је доста добро.

Приказ је ишао добро. Као иначе тако се и у „Поштењаци“ одликовао г. *Ружкић* у свима фазама несталности и неодлучности шпекуланта оца, који би и удао и неби, који би дао час много новаца у мираз, а час трза реч и обара суму. Како то, да се негдашњи трговац онако сликати даде, као што се сликао Пепоне? — Кћери му, гђа *Лукићка* и гђца *Петровићева* заостале су доста иза оца; али младе су, па ће се извезбати. У опће су слабо осећаја показале: млађој је мање-више и улога тако донела, али старија, која већ зна шта је наклоност и љубав, могла

се осетљивијом показати а особито у призору, где је отац не да Октаву, и у призору, кад је Октав привидно неће, па је и не погледа; у првом призору мора да превлада у ње туга и бол, а у другом се мора јавити нешто и мржње па и освете; истина писци нису дали израза тој мржњи речма, али се то мора допунити кретањем и изразом на лицу; та где је женска, да се не мисли светити, кад је драган почне занемаривати и презирати. — Г. *Лукић* и гђа *Добриновићка* као муж и жена прилично се сложили и удешили, да Дифура и Дифуревицу прикажу складно, само је г. *Лукић* нешто више старачки ходио, правији ход и више поноситости поправиће Дифура. — Син им, г. *Барбаркић*, добро је извео мазно и велико дериште, ма да га родитељи жене већ. Улога сина Раула и Анатола одводе нас мало у свет сулудака. — Вертилак пак је неки уображен богаташ, замишљен је и сигурно премишља о милиону свом непрестанце па се домишља ваљда, како ће га са собом понети — г. *Динић* га је веома добро схватио и приказао; оно његово руковање и дубоко замишљено стајање са штапом на устима, доиста је ванредно. — Сликари су имали прилично посла, али не толико да сликају, колико да говоре и делају. Као сликар и љубавник био је г. *Димитријевић* на обичном нивоу своје вештине, а какав је био као трговац, рекла му је сама Емелина, да је врло добро улогу одиграо. — Са г. *Мил сављевићем* већ мање смо задовољни: улога Едгарева је више активна, но што нам ју је могао приказати г. *Милосављевић*. Он је и иначе спор и неодлучан и то често смета, да округло прикаже сваку своју улогу, а као сликар Едгар требао је бити и живљи и веселији, озбиљан је био и сувише; шта више у неким моментима требало му је мало и несташлука, као онде, где је нехотице проводија другу Октаву, па и онде, где се приближује другој кћери Пепонетовој. — Г. *Суботић* и г. *И. Станојевић* схватили су добро Баскура и Лекардонела.

С. М.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) „Нар. Нов.“ доноси: „6. марта имали смо у народном позоришту занимљиво вече, уметнички двобој, у ком је оружје била Сардуова „Федора“, ова модерна трагедија пуна јаких ефеката. Ко ће победити? О томе је мислио и сам себе питао сваки, који је јуче дошао у позориште. Зар да и ми говоримо о том, ко је победио; зар да повлачимо паралелу

између Федоре, коју нам је синоћ цењена гошћа гђца Георгина *Собјескова* приказала, и Федоре, коју по интерпретацији вредне наше уметнице гђе Ружићке-Строцијеве познајемо? Не, ми тога нећемо, јер се у присподобљавању лако и нехотице подкраду погрешке, које знају бити од немилых последица кад су написане и на јавност изнесене, па макар потицале и из најневинијих побуда. Ми ћемо се задовољити да с мало речи анализујемо и карактеришемо синоћње приказивање гђе *Собјескове*.

Гђца *Собјескова* мора да је била синоћ јако раздражена и немирна, јер је почетак представе ишао веома несигурним тоном, а и у даљим чинovima биле су последице те раздражености доста очите. Зато је готово први чин минуо без сваког јачег утиска и без уметничког успеха. Међутим права драмска радња започиње тек другим чином, док је прва нека врста предигре. У 2 чину има Федора две веће сцене: разговор са *De Sirieux*-ом и велику сцену са *Ипановом*, у којој се потоњи најпре изјави, да је љуби, а затим да је убио Владимира. Овај разговор био је опет без сваке драмске снаге, премда има у њему пуно драмскога елемента. Госпођица је сватила ту сцену са *Sirieux*-ом као посве незнатно епизодно чаврљање, те ју је тако и приказала, премда се у њој управо црта не само сав живот Федорин после убиства Владимирове, него се из ње одсевају и осећаји њезини за *Ипанова*, само још у нејасној и неодлучној форми. Даље се помакла у свом драмском интерпретирању гђца *Собјескова* у сцени са *Ипановом*, али је опет у схваћању Федоре истакла неке мане, које се никако неслажу са пишчевом карактеристиком. Мислимо онај небудзани смеј, који се готово иза сваке изреке *Ипанове* у његовом љубавном очитовању појављује. Онај смеј вређа и био би у стању зауставити излив *Ипанових* осећаја, ипак знамо, да Федора има задаћу нераскидним везом уза се приковати тога несретног јунака, да га тим сигурније уништи ако је крив. Уз то она га већ сада нехотице љуби и те љубави неможе да свлада. Даља сцена опет је боља и природнија и карактеру Федоре примеренија, само су прелази одвише оштри и јаки, неимајући ни најмање прелазне нијансе. То је у осталом у читавом приказивању гђе *Собјескове* карактеристично, да су јој прелази одвише оштри и невероватно јаки, гдегде апсолутно немогућни. Нежне нијансе 2. чина пошле су гђци *Собјесковој* веома добро за руком, само јој тон гласа нешто смета. Други чин завршује јаким душевним прекретом и сталном одлуком Федоре, да ће уништити убицу.

У 3. чину наступају силно ефектне сцене. Иза разговора са Гречом, који је био пребрз, на-

гао, испрекидан, а да би био доста драматичан, успела се гђца *Собјескова* на уметничку висину у сцени са *Ипановом*. Потпуни успех гошће почиње од онога тренутка, кад је Федора уверена о љубави *Ипановој* и његовој праведној освети, коју је извршио на убици своје домаће среће. Кад се у великом душевном узбуђењу диже, те повлађује *Ипановом* убиству, о коме јој он живо приповеда, и у силној страсној екзалтацији тражи од њега да убије, згази своју неверницу жену, од онога момента почиње наша Федора уметниковасти. И то уметниковање, сад више сад мање изражено, траје до конца 3. чина.

У првој поли последњег чина опет засија њена уметност. Срећа Федорина, коју је уживала последњих 15 дана, помешана са страхом што ће бити ако сазна, да га је она уходила, није била уметнички приказана. Уметност почиње опет у сцени, у којој се Федора заузимље за ону несретницу, о којој Боров јавља своме пријатељу, да је уништила брата његова и мајку његову. Страст, љубав, ужас, душевни бол, смртну бојазан, која се од тога момента обара на јадну Федору, трзајући њоме до последњег часа живота, приказала је гђца великом вештином. Најпосле је испила отров. Федора умире пред љубавником, који са ужасном бољом и грозом гледа њену смрт. У тој сцени надкрилила је гђца *Собјескова* саму себе. Натурализам њене смрти изравнао је све њене погрешке и природним својим страхом произвео је на све гледаоце силан утисак. — Том грандиозном сценом, каквој се ненадамо од наше гошће, посведочила је гђца *Собјескова* да је уметница, какву би наша позорница апсолутно требала. Четворократно изазивање наградило је уметници уживање, које нам је својом уметношћу прибавила. И тако је Федора успела.“

*(Народно позориште у Загребу). „Нар. Нов.“ од 12. марта, јављају: „Гђца *Алма Стефановићева* последњи пут на нашој позорници као гост. Гђца је глумила Ренеа у романтичној Халмовој лудорији „Дивљану“, а глумила га је, као и први пут, у целини добро, као почетница велика дара и необичне рутине. Сентиментални призор под сеном дрвета у врту у трећем чину одиграла је госпођица *Стефановићева* вешто и окретно, а глас јој је звучно мило, љубазно и њежно.

И у четвртном чину, у сцени са *Марцелом*, успела је госпођица потпуно, ма да јој се грло гдекада умори, те није сасвим у њеној власти, а у последњем призору 5. чина, у женским хаљинама, предобила је умиљатом својом појавом читаво опћинство, које ју је живо више пута изазивало. И после тога чина добила је венац са врпцама.“

Издаје управа ерског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

30. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 21.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 13. МАРТА 1884.

ПРВИ ПУТ:

ФУРШАМБОЛОВИ.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО Е. ОЖЈЕ, ПРЕВЕО БРАНКО МУШИЦКИ.

О С О Б Е:

Фуршамбол, банкар	Лукић.
Корнелија, жена му	Љ. Динићка.
Луј } њихова деца	Димитријевић.
Бланка }	Л. Хаџићева.
Марија Летелијерева	М. Рајковићка.
Бернардовица	Д. Ружићка.
Бернард, њен син	Ружић.
Барон Растибулоа, префекат	Динић.
Жермен, слуга код Фуршамболових	Рашић.
Стари слуга код Бернардовице	Љ. Станојевић.

Први и четврти чин догађа се код француске вароши Хавра, остали у Хавру.

У четвртак 15. марта: „ДОН ЦЕЗАР ОД БАЗАНА“. Позоришна игра у 5 чинова, написао Диманоар, превео Н. — Г. МИЛОШ ЦВЕТИЋ, редитељ краљевског српског народног позоришта у Београду као гост први пут.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

Болује: С. Димитријевићка.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.